

MAGYAR KINCSEK

Bogányi Tibor,
Kelemen Barnabás
és a Concerto Budapest

2022. FEBRUÁR 20. 19.30

Pesti Vigadó

concerto
BUDAPEST

DUBROVAY LÁSZLÓ

Ünnepi zene

DOHNÁNYI ERNŐ

1. (d-moll) hegedűverseny, op. 27

1. *Molto moderato, maestoso e rubato*

2. *Andante*

3. *Molto vivace*

4. *Tempo del primo pezzo, rubato*

-szünet-

BARTÓK BÉLA

Táncszvit (BB 86)

1. *Moderato arab-kelet-európai*

2. *Allegro molto magyar*

3. *Allegro vivace magyar-román*

4. *Molto tranquillo arab*

5. *Comodo általános paraszt*

6. *Finale vegyes ízelítő*

BARTÓK BÉLA-KOCSIS ZOLTÁN

Scherzo a Négy zongoradarabból (BB 27/IV)

Közreműködik: **Kelemen Barnabás** – hegedű

Concerto Budapest

Vezényel: **Bogányi Tibor**

BOGÁNYI TIBOR ÉS © PFZ

BOGÁNYI TIBOR

A magyar származású karmestert és csellóművészt a finn karmester-generáció legérdekesebb és legtehetségesebb tagjaként tartják számon. 28 évesen lett a turkui filharmonikusok vezető karmestere. 2008-tól hat éven át Lappeenranta város zeneigazgatója és vezető karmestere volt. Az összes jelentős finn szimfonikus zenekar mellett számos ifjúsági zenekart is vezényelt, három éven át pedig a VIVO ifjúsági Szimfonikus Zenekar vezetője volt. Külföldön is sokat szerepelt Toulouse-tól Sanghajig, Szentpétervártól Debrecenig. 2011 óta a Pannon Filharmonikusok vezető karmestere. Bogányi Tibor széles repertoárral rendelkezik a szimfonikus zenétől a kórusműveken át egészen az operáig és a balettig. Nagy sikerrel dirigálta többek között Stravinsky *Le sacre du printemps*-jét, Bizet *Carmen*-jét, Puccini *Tosca*-ját, Verdi *Traviatá*-ját és Mozart *Don Giovanni*-jét.

KELEMEN BARNABÁS

A szerteágazó zenészcsaláddal rendelkező hegedűművész évtizedek óta a világ zenei életének élvonalában foglal helyet. Az idén 44 éves Kelemen Barnabás fiatalon a legrangosabb zenei versenyeken szerzett előkelő helyezéseket, azóta pedig – feleségével, Kokas Katalinnal együtt – szólóhegedűsként, időnként brácsásként, kamarazenészként, elhivatott pedagógusként, kurzus- és fesztiválszervezőként, karmesterként, alkalmi koncertmesterként tevékenykedik itthon és szinte a világ minden pontján, a hazai zenei élet összes rangos művészeivel és együttesével együttműködve, közben sorra részesülve a megtisztelő címekben és a legmagasabb magyar kitüntetésekben. Kiemelkedő művészi kvalitásai mellett legjellemzőbb tulajdonsága a mindenfajta zenei stílus és mindenfajta kolléga, tehetséges fiatal vagy éppen világhírű művész iránt egyaránt megnyilvánuló nyitottság és őszinte kíváncsiság.

DUBROVAY László: Ünnepi zene

Az *Ünnepi nyitányt* Dubrovay László a 2000. évi millenniumi évad alkalmából komponálta, de szándéka szerint felhasználható mindenfajta ünnepség, megemlékezés emelkedett légkörének megteremtésére. Mint a szerző írja művéről: „bevezetésében fanfár-motívum szólal meg, majd a szonáta formájú nyitány következik, amelyben ünnepélyes és lírai gondolatok után drámai kidolgozási rész, ünnepélyes visszatérés és magasztos fanfár befejezés hallható”.

DOHNÁNYI Ernő: 1. [d-moll] hegedűverseny, op. 27

Első, *d-moll hegedűversenyét* Berlinben töltött évtizedének végén, 1914-15-ben komponálta Dohnányi Ernő. A háborús viszonyok közepette a művet csak 1919 tavaszán mutatták be Koppenhágában. A versenymű – bizonyára Brahms inspirációjára – négytétéles, egy lassú alaptempójú és egy scherzo karakterű belső tétellel; formája ugyanakkor közelebbről szemlélve nagyon is eredeti. A szélső tételek azonos tempójelzése nagyszabású szimmetrikus forma körvonalait vetíti elénk: s miután ünnepélyes középtempóról van szó, ez azt is jelenti, hogy a versenymű tulajdonképpeni egyetlen gyors tétele a scherzo karakterű harmadik tétel (bár a zárótétel azután hosszabb gyors szakaszokat is tartalmaz).

A nyitótétel zenekari főtémájának elhangzása után azonnal belép a szólóhangszer, mégpedig egy virtuóz cadenzával, amely azután különböző arculatváltásokkal az egész darab folyamán ismételtelen megjelenik, a zárótételben indításképpen, majd a tétel befejezése előtt is, az egész darab formáját lekerekítve. A melléktéma a kezdet mozgalmassága után idilli képet varázsol elénk, a kidolgozási rész pedig új zenei gondolatokat vet fel.

Az Andante tétel főtémáját ismét a zenekar mutatja be; ezt változó érzelmi hőfokú és tempójú epizódokat követően végül a szólólista is átveszi, majd a tételt megragadó líraiságú befejezésre vezet. A *Molto vivace* tétel visszatéréses forma: a kecses szökkenésű főrész és visszatérése között változatlan tempóban, de a távoli H-dúr hangnemben behízeltő-megnyugtató dallámivek gyönyörködtetik a hallgatót; a visszatérő szakaszba viszont a téma minore és maggiore változatával történő játék visz változatosságot.

A zárótételt megnyitó cadenza-visszaidézés ehhez képest nyugtalanítóan hat, de a tulajdonképpeni – előbb a zenekarban, majd a hegedűszólóban felhangzó –, D-dúr hangnemű, *Allegro ma non troppo* tempójú főtémával új energiák szabadulnak fel és nagyszabású variációs tétel kezdődik. Ebben

moll epizódok is felbukkannak, köztük egy enyhén cigányos hangvételi, kíséretes szólószakasz d-mollban, amelynek sallangtalan és szívhezszóló hangjai a lassú tétel költőiségét idézik. Majd a sötétebb színek végleg eltűnnek, és a tétel a szólóhangszer fiatalos életörömöt sugárzó, briliáns figurációival zárul.

BARTÓK Béla: Táncszvit [BB 86]

Bartók Béla *Táncszvitje* (a szerző eredeti írásmódjával: „Tánc-suite”) 1923-ban íródott Budapest főváros megrendelésére. A város három alkotórésze, Buda, Pest és Óbuda egyesítésének 50. évfordulóját készült megünnepelni egy ünnepi hangversennyel, amelyen Bartók, Dohnányi és Kodály egy-egy erre az alkalomra írt kompozíciója csendült fel. A hangversenyre 1923. november 19-én került sor; a Filharmóniai Társaság zenekarát Dohnányi Ernő vezényelte. Ugyanerre az alkalomra komponálta Kodály Zoltán a Psalmus Hungaricus-t; a zsolttár nagy sikere azonban nem jelentett akadályt a Táncszvit hamarosan egymást követő külföldi bemutatói előtt.

Bartók egy előadásának fogalmazványában viszonylag részletesen ír arról, hogy milyen célok vezették a mű megírása során. Eszerint a darab „6 kisebb szabású tételből áll, melyek közül az egyik, a ritornell ... többször visszatér. Valamennyi tétel tematikus anyaga paraszttzene-imitáció. Mert az egész műnek az volt a célja: valami ideális elképzelésű, ... költött paraszttzenefélet egymás mellé sorakoztatni, mégpedig úgy, hogy a mű egyes tételei bizonyos határozott zenei típusokat mutassanak be. – Mintául mindenféle nemzeti-ség paraszttzenéje szolgált: magyar, oláh, szlovák, még arab is: sőt itt-ott ezeknek a fajtáknak kerezteződése is. ... A ritornell témája ... hű utánzata bizonyosfajta magyar népi dallamoknak.” A koncepció világos: megfelel a népek testvérisége eszméjének, hogy Bartók későbbi, végletesen tömör megfogalmazását idézzük.

A fentiekhez nem sokat kell hozzátennünk. Miután a zeneszerző a tervezett szlovák tematikájú tételt utóbb elhagyta, a kompozíció – a tételeket lezáró rövid ritornell-szakaszokon kívül, amely csupán a III. tétel végéről hiányzik – öt számozott tételből és egy finaléből áll; ezek kivétel nélkül szünet nélkül (vagy legfeljebb egy ütemes szünettel elválasztva) követik egymást. Közülük az első táncban felbukkan a primitívebb arab paraszttzenére emlékeztető melodika és a kelet-európai népzene ritmikája; a második tisztán magyar fogantatású; a harmadik Bartók szerint „váltakozva hol magyar, hol oláh” karakterű, tehát erdélyinek is mondhatjuk; a negyedik tétel „a komp-

likáltabb ... arab zene imitációja”: az ötödik tánc megint primitívebb, őszibb benyomást kelt, határozott nemzeti karakter nélkül. A finale pedig mintegy szintetizálja, összefoglalja az addig hallott karaktereket, a ritornell pedig a befejező kóda előtt még egyszer, töredékesen, de átszellemült hangon kommentálja a népek és táncok különleges találkozását.

BARTÓK Béla-KOCSIS Zoltán: Scherzo a Négy zongoradarabból (BB 27/IV)

Bartók *Négy zongoradarabjának* (eredetileg: „Négy zongora darab”) első három száma 1903-ban, még zeneakadémiai tanulmányainak utolsó félévében idejében keletkezett, és egyik első nyomtatásban megjelent kompozíciója volt. A négy tétel nem alkot szorosabb értelemben vett ciklust, de a maga módján mindegyik a német zenei hagyomány, a sajátosan magyar és a személyes hang összeegyeztetésének lehetőségeit keresi. A kétségtelenül legjelentősebb negyedik darabot, a *Scherzót* Bartók már 1903 szeptemberében, Gmundenben fejezte be, ahol Dohnányi irányításával fejlesztette tovább zongoratechnikáját; a tétel ajánlása is neki szól. Somfai László, Bartók zongoraműveinek tudós elemzője Liszt, Brahms és Dohnányi keze nyomát látja a hallatlanul magabiztos és hatásos darabon, felhívva a figyelmet arra, hogy a mű nem csupán visszafelé, hanem előre is tekint, nevezetesen az a következő évek zongoraműveiben felbukkanó diabolikus, burleszkszerű hangvételre. A technikailag igen magas igényeket támasztó, rendkívül zongoraszerű tételt Kocsis Zoltán virtuóz felkészültséggel hangszerelte meg olyasfajta nagyzenekarra, amilyenre Bartók éppen akkortájt hangszerelte Kossuth című szimfóniai költeményét.

Szöveg: Malina János

**Moz
art
nap**

2022. április 3.
vasárnap 11.00–22.00
Zeneakadémia

1 nap
7 koncert
kiváló szólisták

Művészeti vezető:
Keller András

HUNGARIAN GEMS 2.

Tibor Bogányi, Barnabás Kelemen and the Concerto Budapest

LÁSZLÓ DUBROVAY Festive Overture

DOHNÁNYI Violin Concerto No. 1 in D minor, op. 27

- intermission -

BARTÓK Dance Suite, BB 86

BARTÓK-KOCSIS Scherzo

Barnabás Kelemen violin

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor: **Tibor Bogányi**

The programme launching with László Dubrovay's *Festive Overture* vividly portrays the organic unity of 20th and 21st-century Hungarian music even in its diversity, its known and to-be-discovered values, its points of contact and its richness more profound than suspected. Ernst von Dohnányi's *Violin Concerto in D minor* – begun virtually on the very first days of the First World War – premiered in Copenhagen in 1919, with the solo violin played by Emili Telmányi, Koessler and Huby's former student at the Liszt Academy, who'd found his new home in Denmark. The concerto marking a definite boundary in the private life and the career of its composer as well as in history is now performed by the Kossuth Award-winning violinist Barnabás Kelemen. (Music) historical references are perhaps even more evident in Bartók's *Dance Suite*, which premiered at the festive jubilee concert held in 1923 in Vigadó for the 50th anniversary of the unification of Buda, Pest and Óbuda and is considered the most renowned Hungarian musical event of the last century. Bartók's dance compilation evokes the history and communion of peoples living along the Danube and, therefore, of all humankind. Finally, the last work in the programme, Bartók's *Scherzo* dedicated to Dohnányi, recalls both the early career of a young Bartók and the memory of Zoltán Kocsis who supremely represented the art of the greatest Hungarian composer as pianist, conductor and skilled arranger.

CONCERTO BUDAPEST

concertobudapest.hu

